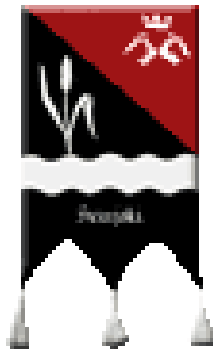

Heinjokelainen

Vuosi 2011

Heinjoki-Säätiö / Pusulan Karjalaiset ry.

Lehmiä Noskuajärven etelärannalla Heinjoen Kääntymällä 4.7.1990.

Akvarelli: Marja Paakki 2010

Hyvät Heinjokelaise lukijat

Jokavuotinen Heinjokjuhla on taas tänään ja ko katsella väkymäärää ja tukan väriä, ni harmaalt näyttää. Mie olen jo pitkään miettinyt, et mitä pitäis tehdä, olen jonkun kanssa haastantkii, mut en oo saanut oikeaa vastausta. Monen sanoo, et tärkeää on, et tulla yhtee ja saaha haastella, tottamaa se on tärkeää, mut meidän pitäis aatella uutta sukupolvee, joihe pitäis jatkaa siinä mihi myö olla jääty. Heil ei oo enää samat asiat mieles ko hyö lähtööt juhlimaa, jos lähtööt. Tähä meidän pitäis kansalaisin ja etekii Heinjoksäätio hallinno kiinnittää huomioo. Juhla järjestämine jo itsessään on melkone rullanssi, pienet seurat, niiko myö Pusulas, Nummel, Karjalohjal ja Sammatis meil ei oo yksikertasest tekijöi tarpeeks, et saatat juhlat kunnon pystyy, saati sit, et kehitettäs jottai uutta. Mie heitänkii pallo nyt Heinjoksäätio, teijä tehtävä on kehittää juhlii uuttee uskoo, et saatat uutta väkkee mukkaa. Säätio ei oo tärkeämpää tehtävää, säätio tehtävä ei oo kerätä rahaa jonnekkii rahastoihi tai kiinteistöihi, rahaa on mut sitä pitäis osata käyttää, ja käyttökohe on perintee säilyttämine. Mie tiijän, et mie saan tupe rapinaa täst kirjoituksest, mut kissallaks hyö minnuu potkittaat. Pääkirjoitukse tarkoitus on ottaa esil kysymyksii, mitä ei muute tuu esil, mie olen varma, et monen meistä ajatteloo samalviisii, ko vaa asia kerra otetaa essii. Meil heinjokelaisil, niiko kaikil muilkii on tiijokulus heikkouksii, vaik tänäpäin meil on vaik kui helppo saaha yhteys kehe tahhaasa, on kännykät (itäkarjalaks kopratsu) sähköpostit, kirjeet, autot ja voip vaik polkupyöräl käyvä katsomas tuttui. Mei pitää vaa tarttuu hihast oma seura eustajjii ja pistää ne tiukil. Mie olen monest tuont esil asjoi mist joku on ottant nokkiisa, tääkii saattaa olla yks niistä, mut täs pättö sama ko muissakkii, asjas saattaa olla jottai perrää. Enne ko tuomitsetta nää ajatukset, ni miettikää, näihe ei oo tarkoitus loukata kettää, vaa herättää ajattelemmaa.

Mie tien nyt iha käytännö ehotukse juhlii suhtee, säätio pitää ottaa vastuu juhlii järjestämisest, juhlapaikka voip kiertää niiko tähäkii ast ja paikallinen seura on mukan niipaljo ko rahheet riittää, mut ohjelmaa on satsattava, Suomi on täys erillaisii esiintyjii ja ohjelματοimistoi, mitkä ossaat järjestää juhlii ko annetaa raamit mis liikuttaa. Tää ei tarkoita sitä, et kaik vanha jätetää pois, vaa sitä, et otetaa uutta lisäks. Mie en oo juhlii järjestäjä, mie osaa jottai muuta. Niiko rahast sanoin, ni sitä voijjaa käyttää tähä tarkotukse, myö kaik tiijetää, et viimeoses pajas ei oo taskuloi. Mie toivo, et tähä asiaa panneuttaa vakavast, ettei jälkepäi tarvitse sanoo, et mitäs mie sillo 2011 lehes kirjoiti. Ei nää juhlat varmast ikuisest jatku, mut oikeil järjestelyil viel pitkää, enkä haluas olla lopettamas hyvvi juhlii.

Kaikest täst kaarituksest huolimata mie toivo Teil kaikil hyvviä juhlaa, haastelkaa ja jälkeekii päi pitäkää yhteyttä toisiheena.

Tervetullo Pusulaa ja toivottavast viihyttä.

Jyrki Parikka
Pusulan Karjalaiset ry.
Puheenjohtaja

Kääntymän vesimyllyn ja sahan viimeinen omistaja Antti Partanen

Heinjoen Kääntymän kylässä vesimylly sekä saha sijaitsivat Myllyjärven ja Kotijärven välisellä kannaksella muodostaen yhtenäisen tuotantolaitoksen. Vesimyllyn rakensi Tahvo Tiainen vuonna 1875. Seuraava myllyn ja sahan omistaja oli Eljas Räikkönen vuodesta 1896 alkaen. Vuonna 1933 tuotantolaitos siirtyi Eljas Ravantin omistukseen. Hän ajanmukaisti laitteet vuonna 1934. Eljas Ravantin

kuoltua vuonna 1937 perikunta otti sahan ja myllyn haltuunsa. Tuotanto jatkui poikien tottuneella toiminnalla. Viimeiseksi omistajaksi tuli maanviljelijä Antti Partanen, joka osti Kääntymän sahan sekä myllyn Eljas Ravantin perikunnalta vuonna 1939. Mylly ja saha olivatkin toiminnassa aina talvisotaan saakka.

Antti Partanen 1886-1949

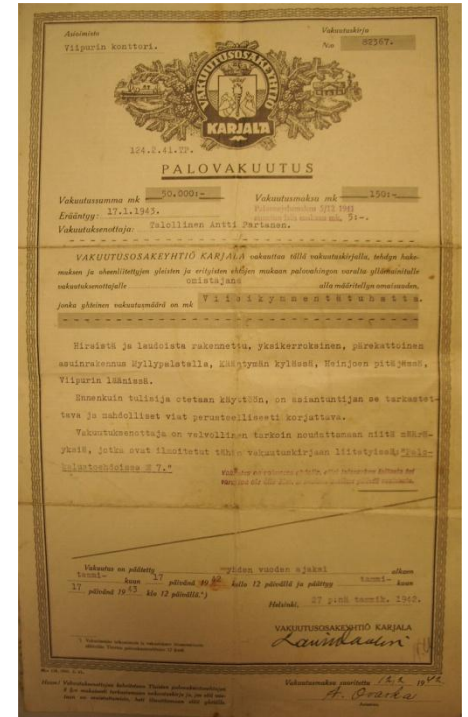
Näyte Eljas Ravantin perikunnan ja Antti Partasen välisestä kauppakirjasta.

Kääntymän myllyn asuinrakennus säilyi talvisodassa ainoana koko kylässä.

Antti Partanen ja vaimonsa Eevastiina o.s. Kemppi

Suomen Valtionhoitaja sekä maa- ja merisotavoimien Ylipäällikkö, *Kustaa Mannerheim*, antoi **Antti Partaselle** vapaussodan muistomitalin, johon yllä oleva omistuskirja liittyy.

Antti Partanen oli ottanut palovakuutuksen Myllypalstan asuinrakennusta varten yllä olevan kaavakkeen mukaisesti.

Yllä oleva Kääntymän Hevosystäväinseura ry:n **Antti Partasen** jäsenkortti kertoo, että hän oli myös innokas hevostieteilijä heinjokelaiseen tyyliin. Olihan Heinjoki Kannaksen tunnettu hevospitäjä.

Antti Partasen pojat, *Antti* (vas.) ja *Veikko* Heinjoen kirkon muistomerkillä heinäkuun 27. päivänä 2007. *Kuva: M.P.*

Puteronmäki

Puteronmäki on mäenkunnas Heinjoen kirkonkylässä, Aholan tienristeyksestä noin 50 metrin päässä kirkolle vievän tien oikealla puolella. Puteronmäki on samalla paikka, jonka äitini isä, Johan Albin Kosonen (1862-1905), katsoi myös liiketoiminnalle sopivaksi ja jolle hän rakensi liiketalon vuonna 1897. Talon rakennukset ovat luonnollisesti tuhoutuneet jo talvisodassa. Meidän aikoihimme asti on pihapiirissä sentään säilynyt talon kellari, jonka ovisuun ohikulkija saattaa havaita.

Kososen liiketalo Puteronmäellä

Johan Albin Kosonen oli kauppias, joka harjoitti puutavarakauppaa Karjalan kannaksella menestyen ilmeisesti ammatissaan melko hyvin. Puutavaralla oli 1800-luvun lopulla kasvavaa kysyntää ulkomaankauppassakin. Ammatti edellytti jatkuvaa liikkumista aina Pietaria ja Viipuria myöten. Isoisälleni oli tuttu myös Viipurin maalaiskunnan, Näätälän kylä, joka ei sijaitse kovinkaan kaukana meille tutusta Kääntymän kylästä. Juho Alpiinia veti puoleensa Näätälässä vauraanoloinen Putkosen talo enemmän kuin ”ahväärit” ja ennen kaikkea talon naimaton tytär. Eevan kutoessa kangaspuilla luontuivat ohessa nuorten sydämenasiatkin ongelmitta. Eeva oli 25-vuotias ja edelleen naimaton, sen aikaisen katsannon mukaan melkein pä ikäneito. Kun Juho puolestaan oli jäänyt leskeksi, olivat puitteet vakavalle suhteelle soveliaat ja heistä tuli aviopari. Isovanhempieni avioliitto kesti vain vähän yli kymmenen vuotta, sillä Juho Alpiin kuoli 43-vuotiaana vuonna 1905. Heille ehti syntyä viisi lasta. Vain vanhimmille heistä, Anni-tädilleni ja äidilleni Olgalle on jäänyt muistikuvia isästään. Nuorin lapsista, Maria, oli vain muutaman kuukauden ikäinen isän kuollessa.

Tämän perheen vaiheita 1800-1900-lukujen vaihteen ajoilta muistelen tässä mummoni ja äitini kertomaa. Mikä sitten sai nuorenparin valitsemaan Heinjoen ko-

ntinsa ja sekatarvarakaupaksi laajentuvan liiketoiminnan paikaksi?

Kauppias Juho Albin Kosonen ja hänen vaimonsa Eeva o.s. Putkonen, joka oli kotoisin Viipurin maalaiskunnan Näätälän kylästä.

Vuonna 1870 valmistunut Pietari-Viipuri-rata vilkastutti monin tavoin Kannaksen elämää. Heinjoen kirkolta oli radan varteen Kämärän asemalle matkaa vain 17 kilometriä, mutta tie perille noin kahdeksan kilometrin osuudelta saatiin kuitenkin kuntoon heinjokelaisten toimesta vasta vuonna 1889. Pietarin suurkaupungin tarjoamat mahdollisuudet kaupan harjoittamiseen Heinjoelta saakka olivat siten Juho Alpiinin kohdalla ratkaisevasti parantuneet. Pietarin kauppa on silti kaiken kaikkiaan vaatinut maalaiskauppiaalta rohkeutta ja kovaa yrittämistä. Venäjänkieltä oli ainakin auttavasti osattava luotaessa liikesuhteita pietarilaisiin kauppiaisiin. Kaupankäynti merkitsi lähes alituista matkalla oloa, piti osata venäjää, piti tuntea rahan kurssit, mitat, venäläinen mentaliteetti, elämäntyyli ja muodot... Kylä siinä tyhmä ”tshuna” sai käydä kovan koulun, jos meinasi kauppoissa voitolle selvitä. Tavarakuormien ajaminen Suomen puolella metsien halki on sisältänyt omat vaivansa ja vaaransa.

Kun suuri osa Juho Alpiinin ajasta meni kauppatavaroilla, jäi emännän vastuulle niin kaupasta kuin muustakin talonpidosta huolehtiminen. Apuna oli palvelijoita ja renki hevosmiehenä. Lähes jokaviikkoisten Pietarin kauppatavarojen kotiintulopäiväksi sovitettiin mielellään lauantai. Kauppatavara kulki Kämärän aseman ja Puteronmäen välillä hevospelillä. Renki meni aina sovittuun aikaan asemalle isäntää vastaan, kaupungista hankittu tavarakuorma lastattiin junasta rekeen tai karruihin ja ajettiin kotiin. Äitini on kertoillut minulle isänsä monenlaisia vaaroja sisältävistä kauppatavaroista. Kotiintulo oli aina odotettu ja riemukas hetki.

Eeva-emännälle se merkitsi huolen huojentumista ja lapsille vastaavasti tuliaisten odotusta. Sauna oli lämmitetty ja paistokset tehty. Se oli juhlahetki talossa.

Suomessa oli vuosina 1866-1868 laajamittainen nälänhätä katovuosien johdosta. On todennäköistä, että perheen vanhemmilla oli omakohtaisia, traumaattisia kokemuksia noilta ajoilta, mikä saattoi yhä heijastua heidän ajattelutapaansa. Niinpä ruuan tuli olla ravitsevaa. Köyhänä pidettiin taloa, jonka isäntä ja emäntä eivät olleet pulksia. Ulkonäkö saattoi olla arvon mitta. Lauantaisin, kun pullat ja piirakat oli paistettu, uuniin pantiin paistumaan korkealaitaiselle uunipellille reilusti rasvaista sianlihaa. Pyhäisin ei keitetty perunoita, vaan syötiin lihaa ja piirakoita kastamalla niitä pellillä olevaan sulaan rasvaan. Suolan käytössäkään ei kursailtu. Kahvi oli ylellisyyttä, jota ainoastaan talon isäntäpari sai nauttia. Kahvin valmistusmenetelmä muistutti nykyajan suodatusta: hienoksi jauhetun kahvin päälle kahvikannuun kaadettiin kuuma vesi. Talon muulle välle keitettiin porot kahviksi sikurilla terästettynä. Teetä, *saijjua*, juotiin jokapäiväisenä juomana. Teehen kastettiin ja liuotettiin Pietarista tuotuja vesirinkeleitä, *paraskia*. Teetä saatettiin nauttia pitkin päivää. Taloissa tavanomaista teen kyytipoikaa olivat vesirinkelit, joita hyvän menekin takia hankittiin kaupan myyntiin säkittäin. Tietämäni mukaan Heinjoella vielä kolmekymmentäluvulla juotiin teetä kahvia yleisemmin.

Kaupankäynnissä tarvittiin aina välillä "venettä" ja opittiinhan sitä, kun tarvetta oli. Luonnollisesti useimmin ostettujen tavaroiden nimet väännyivät kotonakin venäjäksi. Mm. käytössä yleisesti vielä olevat öljylamput tarvitsivat polttoainekseen *kirassia*. Kolmekymmentäluvulle osuu myös Heinjoen pitäjän sähköistys, mikä ei kuitenkaan ehtinyt läheskään toteutua kaikissa kylissä ennen sotia. Kirassia tarvittiin edelleen.

Mummoni, Eeva-emäntä, piti kovaa kuria ja komentoa

palveluskunnalleen. Piikojen piti liikkua liukkaasti emännän hoputtaessa vauhtia oikein kielillä: "Kares, kares!" Ei ollut ergonomiakaan vielä niihin aikoihin huudossa ainakaan Puteronmäellä. Kun monet askareet tehtiin siihen aikaan ihmisvoimin, vaativat silloiset asenteet vielä lisäksi, että työn tuli näyttääkin raskaalta tai hankalalta. "Laiska se helpol pääsöö", sanottiin. Äitini oli kerran tyttöikäisenä sytyttämässä hellaan tulta, mutta, voi kauhistus, *polvillaan*. Kun hänen äitinsä tämän näki, kiljaisi hän välittömästi: "Eiks selkä taivu?" Näin sitä tyttöä kyykytettiin oikein kirjaimellisesti.

Johan Albin Kososen kuoltua vuonna 1905 alkoi Puteronmäen kaupan hiipuminen. Alkaneen vuosisadan ensimmäistä maailmansotaa ennakoivat ja edelsivät läheisessä Pietarissa jatkuvat levottomuudet ja sittemmin vallankumous. Kauppa Venäjälle vaikeutui ja loppui kokonaan rajan sulkeuduttua. Vähäiselle kyläkaupalle se ja eräät vapaussodan tapahtumat merkitsivät kohtaloniskuja.

Vuosikymmeniä myöhemmin ovat mummoni ja äitini Suomen itsenäistymisen ajankohdan kirjavat vaiheet eläneinä ja kokeneina kertoneet, ettei perheellä niissä oloissa ollut enää mahdollista jatkaa menestyksellistä kaupankäyntiä. Puolisoa ja isää Juho Alpiinia he arvostivat kyvykkäänä kauppamiehenä, jolla oli ollut onni elää ja toimia edellisen vuosisadan vakaammassa oloissa. Mummoni asui Puteronmäellä aina talvisotaan saakka, jolloin me karjalaiset sattuneesta syystä, mutta yhteistuumin totesimme "matkailun avartavan" ja niinpä lähdimme evakkotaipaleelle. Puteronmäen tontilla on tallella edelleen (toivottavasti) kellari oviaukkoineen. Olkoon se muistomerkki tällä paikalla sijainneesta Kososen kauppapuodista.

Heikki Nikkonen

Vaasa

Talvimaisemia Kurvilan kylästä, Aholan risteyksestä. Kososen kauppa sijaitsi lähellä näitä maisemia. Kuvaaja: Elena Burnel 2010

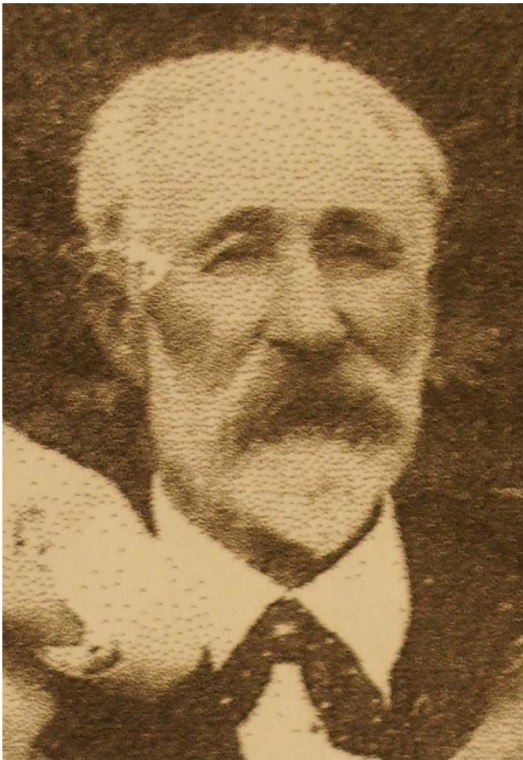
Pilppulan hovin isäntä Edvard Grönroos

Lähde: Matti Rinne: *Yksitoista Tapiovaaraa, Tuoleja, tauluja, elokuvia*

Heinjoen Pilppulan hovi

Taiteilija: *Hilda Hidén-Grönroos n. 1890*

Edvard Grönroos 1842-1928

Suurmaanomistajaksi

Edvard Grönroosin varhaisista elämänvaiheista tiedetään kovin vähän. Hän oli (s. 1842) monilapsisen mökkiläisen poika Porista. Noin vuonna 1860, joka tapauksessa alle 20-vuotiaana, hän oli tukinuitossa Kokemäen

joen suulla. Hänellä oli hyvä lauluääni ja siinä tukkien soljuessa ohi hän lauleskeli omaksi ilokseen. Ulvilasta kotoisin ollut säveltäjä, viulisti ja kapellimestari *Filip von Schantz* käveli joen törmällä uittoa katsellen. Hän kuuli Edvardin laulavan ja ihastui pojan ääneen. Siltä seisomalta hän palkkasi Edvardin paašipojaksi. Käytyään maamieskoulun Edvard muutti Porista Viipuriin 1871. Hänen tekemisistään siellä ei ole tietoa. Vuonna 1873 hän muutti Viipurista Lappeelle. Kirkonkirjojen mukaan hänen ammattinsa oli ”ploginstruktör”. Sananmukaisesti käännettynä se on aurauksen opettaja tai kouluttaja. Hän oli siis jonkinlainen maatalousneuvoja. Hänen täytyi jo tuolloin olla arvostettu mies, koska hänet valittiin talonpoikaissäädyn valtiopäivämieheksi.

Vuonna 1882 hänen elämässään tapahtui merkittävä käänne: hän osti kreivi *Aleksis Steven Steinheilin* kanssa Pilppulan rälssitilan Heinjoelta. Steven Steinheil oli Suomen mahtisukuja. Aleksin isoisä oli ollut Suomen kenraalikuvernöörinä 1810-1824 ja hankkinut Saarelan kartanon Viipurin läheltä ja Munkkivuoren kartanon Helsingistä.

Pilppulan hovi oli Kannaksen suurimpia maatiloja. Viljeltyä maata oli 211 hehtaaria, lisäksi oli 400 hehtaaria viljelykseen kelpaavaa maata, 2860 hehtaaria metsää, 629 hehtaaria joutomaata ja 148 hehtaaria vesialuetta, yhteensä 4250 hehtaaria. Tila oli koko

Pilppulan hovi oli yksi Kannaksen suurimmista maatiloista.

lailla rappiolla. Se oli kulkeutunut liikemieheltä toiselle. Houkuttimena olivat laajat metsät, joista jokainen yritti hyötyä parhaansa mukaan. Seurauksena oli, että metsätkään eivät olleet mairittelevassa kunnossa. Tilaan kuului myös saha, jolla sahattiin omien maiden puutavaraa sekä kotimaan myyntiin että vientiin.

Pilppula oli ollut tovin myös Filip von Schantzin veljenpojan omistuksessa, mutta siirtynyt häneltä vuonna 1880 Suomen Valtio-Pankin (Suomen Pankki) omistukseen. Yleistä ihmetystä herätti se, miksi valtio myi tilan miltei välittömästi sen jälkeen, kun oli hankkinut sen omistukseensa. Villit huhut lähtivät liikkeelle. Edvardista tehtiin milloin minkin korkea-arvoisen aatelisten ellei suorastaan tsaarin äpäräpoika. Todennäköisesti pankki yksinkertaisesti halusi tilasta eroon ja kreivi Steven Steinheilillä oli suhteita ja arvovaltaa kaupantekoon. Mistään ei käy ilmi, miten Edvardista ja kreivistä oli tullut yhtiökumppaneita. Ilmeisesti Edvardilla oli myötäjärahoja, jotka tekivät hänen osaltaan kaupan mahdolliseksi.

Edvard ei kuitenkaan välittömästi ryhtynyt viljelemään Pilppulan hovia. Vuonna 1886 hän kuitenkin osti Aleksis Steven Steinheilin osuuden Pilppulasta ja kaksi vuotta myöhemmin ryhtyi viljelemään tilaa. Viipurista hän palkkasi piiaksi Helena Kristina Walkosen ja renniksi Juhan Bedrik Fogmanin. Nyt alkoi Pilppulassa uusi kausi; Edvard ryhtyi kunnostamaan tilaa toden teolla. Metsiä alettiin hoitaa järkiperaisesti, soita kuivata ja peltoja salaojittaa, mikä oli täysin uutta silloisessa Suomessa. Pilppula nousi kukoistukseen ja Edvard palkittiin maanviljelysneuvoksen arvonimellä.

Synkkiä varjoja

Edvardin ja Emmi o.s. Gylénin avioliitosta syntyi kaksi lasta, Yrjö Edvard ja Siviä. Lasten ollessa vielä pieniä äiti sairastui parantumattomasti. Kuolinvuoteellaan 1883 hän pyysi hyvää ystäväänsä Hilda Hidéniä

huolehtimaan siitä, että lapset eivät jäisi heitteille vaan saisivat hyvän hoidon. Hilda otti pyynnön niin tosisaan, että meni naimisiin leskeksi jääneen Edvardin kanssa.

Hilda Hidén nuorena neitona

Hilda Hidénin oli Hattulan apupapin tytär, isän puolelta vanhaa pappissukua. Hän oli kaunosielu ja kiinnostunut erityisesti kuvataiteista. Säätyläistyttöjen kasvatukseen kuului myös taiteisiin perehtyminen, mutta Hilda halusi enemmän. Hän himoitsi päästä Turun piirustuskouluun ja isä oli antanut periksi. Ratkaisua helpotti se, että Turussa Hidéneillä oli sukulaisia, jotka ottivat Hildan hoiviinsa. Ammattitaiteilijaa Hildasta ei tullut. Vielä hänen aikanaan se oli naisille ylipäätään koko lailla mahdotonta, eivätkä ne muutamat työt, jotka Hildalta olivat säilyneet, anna kovin vakuuttavaa kuvaa hänen lahjakkuudestaan. Hildasta tuli sähköttäjä. Naisille avautui mahdollisuus sähköttäjän ammatin 1864. Hilda oli yksi ensimmäisistä.

Hilda Hidén-Grönroos arvokkaasti ikääntyneenä maanviljelysneuvoksettarena

Hilda oli 45-vuotias avioituessaan Edvardin kanssa vuonna 1885. Edvard oli häntä pari vuotta nuorempi. Kukaan ei ole kertomassa, miten papin tytär, siveä vanhapiika koki miehelään menon. Ainakaan kyseessä ei ollut mikään vuosisadan rakkaustarina, pikemminkin se johtui velvollisuudesta orvoksi jääneitä lapsia kohtaan. Pian Hilda alkoi kuitenkin odottaa omaakin lasta. Hän oli ensisynnyttäjäksi varsin iäkäs ja varmuuden vuoksi hän meni synnyttämään Pietariin, parhaiden mahdollisten lääkärien hoiviin. Kaikki meni hyvin ja Hilda synnytti terveen tyttären, joka kastettiin Ainoksi.

Aino Grönroos seitsentoistavuotiaana

Hilda ja Edvard olivat ihmisinä kovin erilaiset. Hilda oli hienostunut, hillitty, hieman syrjään vetäytyvä ja syvästi uskonnollinen. Hän oli mieluiten omissa oloissaan. Edvard sen sijaan oli ulospäin suuntautuva, sosiaalinen ja täynnä toimintatarmoa. Hän harrasti yhteiskunnallisia asioita, osallistui kunnalliselämään ja rakasti teatteria, antoi lahjoituksia sekä kotikunnalleen että teatterille ja nautti suuren maailman menosta varsinkin monilla ulkomaanmatkoillaan.

Avioliitosta ei tullut onnellista. Tilannetta vaikeutti vielä Edvardin jatkuvasti huonontuva näkö ja lopulta täydellinen sokeutuminen. Edvard tuli yhä enemmän riippuvaiseksi Iida Mykkäsestä, apulaisesta, joka ennen pitkää syrjäytti Hildan Edvardin elämässä.

Hilda purki sydäntään kirjoittamalla:

Tunnen, etten enää voi kestää tätä oloa, en voi! Jos jään, rupeen vihaamaan ja

sitä en tahdo! Ennen menen kankaalle, toisten tuomioitten painamana!! Jumala tietää, etten voi! Olkoon hän minulle armollinen ja anteeksiantavainen! Hän tietää, kuinka raskas taakkani on. Se on synnyttänyt vaivan – tunnen sen – joka vie minut hautaan.

Hilda päätti väistyä. Hän muutti pieneen vuokrahuoneistoon Hämeenlinnaan, lähelle tyttärtään, joka oli hänelle kaikki kaikessa. Tällöin Hildassa oli jo todettu rintasyöpä ja hän kuoli 1921. Koettelemuksensa oli myös Edvardilla. Hänen ensimmäisestä avioliitostaan syntynyt tytär Siviä valmistui saksan kielen maisteriksi. Tämän kunniaksi isä kustansi hänelle Euroopan kiertomatkan. Matkan aikana hän sai tulirokkotartunnan ja kuoli heti kotiin palattuaan.

Yksinäinen lapsuus

Pilppula oli syrjässä sekä valtavyyliltä että muusta asutuksesta. Ainoon lapsuudesta tuli väkisin yksinäinen; ei ollut leikkiveriteita, ei koulua. Hänellä oli kotiopettaja ja tentit hän kävi suorittamassa Viipurissa. Niinpä pikku-Aino julisti: ”Kun menen naimisiin, niin saan ainakin sata lasta, ettei heidän tarvitse olla yksin.” Kaiken lisäksi Edvard, joka oli varakas ja ulospäin antelias, oli kotioloissa suorastaan sahuri. Tämä oli kaikkien tiedossa ja Ainosta puhuttiinkin rikkaan talon köyhänä tyttönä. Sosiaalista elämää talossa kyllä sinänsä oli. Pilppulan hovilla oli kosolti yhteyksiä keskeisiin suomalaisiin sivistyssukuihin. Edvard Grönroos valittiin vuoden 1888 valtiopäiville talonpoikaissäädyn edustajaksi Lappeen tuomiokunnasta. Suomalaisuusmiehenä hän ajoi valtiopäivillä yhdessä muiden kanssa Haminan kadettikoulun ja Mustialan maanviljelysopiston opetuskielen muuttamista suomeksi. Mustiala oli pitkään korkein maanviljelysalan oppilaitos ja agronomien koulutus siirrettiin Helsingin yliopistoon vasta 1900-luvun alussa. Samanaikaisesti metsänhoitajien valmistus siirtyi Evolta yliopistoon. Edvardin yhteiskunnallinen toimeliaisuus toi hänelle monia merkittäviä tuttavuuksia. Monet Suomalaisen puolueen johtomiehet, kuten Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen ja J. R. Danielson-Kalmari, olivat hänen henkilökohtaisia ystäviään. Pilppula oli siis kaikkea muuta kuin eristyksissä, mutta pikku-Ainon yksinäisyyttä isän suhteet ja arvovaltaiset vieraat eivät paljon lohduttaneet.

Koonnut: Marja Paakki

Miten heinjokelaisuus näkyi Karjalan Liiton 70-vuotisjuhlissa huhtikuussa 2010 sekä Karjalaisilla Laulujuhlilla Helsingissä kesäkuussa

Heinjoki-Säätiön hallituksen pj. Martti Pynninen ja hallintoneuvoston vpj. Marja Paakki olivat edustamassa Heinjokea juhlaseminaarissa Karjalatalossa huhtikuussa, minkä jälkeen luovutettiin Heinjoki-Säätiön vaakuna Suomen Kuntaliitolle juhlavuoden kunniaksi.

Karkkilan Karjalaisten pj. sekä säätiön hallituksen jäsen Jari Kääriäinen (vas.), Vihdin Karjalaisten pj. sekä hallituksen jäsen Veli Hyytiäinen (oik.) ja Marja Paakki Heinjoki-Säätiön edustajana onnittelivat 70-vuotiaasta Karjalan Liittoa juhla-aalassa Karjalatalossa huhtikuussa.

Kisahallissa karjalaisella torilla Heinjoki-Säätiöllä oli oma osasto, jonne heinjokelaisjuurinen trubaduuri Axu Wiipuri-Laine tuli esittämään tunnelmaan sopivia laulujaan.

Sirkka (vas.) ja Marja Paakki saivat osastolle heinjokelaisia vieraita, Vuokko Latva-Äijön Heinjoen kansallispuke yllään ja ahkeran talkoolaisen, hallintoneuvoston jäsenen Sinikka Sillanpään.

Heinjoki-Säätiön hallintoneuvoston pj. Lauri Kykkänen esitteli Heinjoesta kiinnostuneelle ja jo ennestään Heinjokea tuntevalle rouvalle nykyisiä tuotteita.

Heinjoki-osastolla viihtyivät 90-vuotias Siiri Kimmo o.s. Sintonen Kouvolasta ja nuorta polvea edustava Anni Vesterinen.

Karelia-kuorossa laulava heinjokelaisjuurinen Terttu Paakki (oik.) osallistui juhlakulkueseen.

Jari Kääriäinen (keskellä) kantaa Karkkilan Karjalaisten lippua pääjuhlan juhlakulkuessa.

Koska kesäjuhlien järjestävästuu kuului vuonna 2010 Helsingille ja Uudellemaalle, mihin heinjokelaiset sijoitus-kuntiensa mukaan lasketaan, oli talkoolaisten riveissä tarmokkaita, pyyteetöntä työtä tekeviä heinjokelaisia, Veli Hyytiäinen ja Jari Kääriäinen. Kelloon ei katsottu. Eteen tulleet ongelmalliset ja vastuulliset tehtävät hoidettiin mal-likkaasti.

Heinjoen apteekki

*Lähde: Marcus Olli: MENETETYT APTEEKIT,
luovutetun alueen lääkehuolto keskiajalta vuoteen 1945*

Muolaan apteekin haltija apteekkari Grotenfelt sai 29.11.1921 luvan haara-apteekin perustamiseen Heinjoelle. Se avattiin 17.11.1922 Leppäkosken Tehdas Oy:n alueella noin 500 m. asemalta. Haara-apteekin ensimmäisenä hoitajana oli proviisori Oiva Olkkonen vuoden 1928 loppuun ja sen jälkeen Aili Kortelainen 1.1.1929 alkaen vuoteen 1935, jolloin hän siirtyi apteekkariksi Muolaan apteekkiin. Hoitajaksi ja sittemmin apteekkariksi tuli Kortelaisen jälkeen proviisori Aino Heikkonen o.s. Vainikainen. Haara-apteekin ensimmäisessä paikassa apteekissa oli apteekkihuoneen lisäksi laboratorio, ullakko ja ulkovarasto. Tislaus- tai infuusiolaitettakaan haara-apteekissa ei ollut, sillä lääkkeet toimitettiin Heinjoelle Muolaan pääapteekista.

Maanviljelijä Mauri Ukkolan taloon, lähes kilometrin päähän kirkolta, haara-apteekki siirtyi tammikuussa 1926. Haara-apteekki oli pieni, mutta siisti ja tarkoituksenmukainen. Erillistä laboratoriohuonetta ei ollut, koska lääkkeiden menekki oli hyvin pieni. Apteekkiin kuului lisäksi ulkovarasto ja kellari. Haara-apteekin laitteistoa lisättiin vähitellen. Kesäkuussa 1927 oli jo infuusiolaite, perkolaattori, puserrin ja mikroskooppi.

Apteekki muutti ilmeisesti syksyllä 1927 Juho Litjan omistamaan kestikievaritaloon Lahdenperään noin 2 km kirkolta. Nyt haara-apteekissa oli apteekkihuoneen lisäksi yhdistetty laboratorio-varastohuone, kellari ja ullakko. Säilytysastiat olivat ruskeaa lasia hiotuun tulpin. Syksyllä 1929 haara-apteekin apteekkihuone ja laboratorio siirrettiin piharakennukseen ja apteekkihuonetta laajennettiin vastaavasti. Haara-apteekki toimi myös entisen Modénin hovin rakennuksessa Kurvilassa.

Heinjoen apteekki (Modénin hovi)

Heinjoen apteekin reseptinvalmistustila asiakkaiden puolelta nähtynä.

Muolaan apteekkarin kuoli 31.5.1934. Haara-apteekki oli tämän vuoksi suljettava. Kun sitä kuitenkin pidettiin varsin tarpeellisena, lääkintöhallitus teki 7.11.1934 sisäasiainministeriölle ehdotuksen itsenäisen apteekin perustamisesta Heinjoelle. Muolaan piirilääkäri totesi lausunnossaan kuultuaan myös Heinjoen kunnallislautakuntaa, että apteekki on Heinjoella ”välttämättömästi tarpeellinen”. Hän katsoi, että sen sijaintipaikka Heinjoen kirkonkylä ei ollut enää tarkoituksenmukainen, vaan apteekki tulisi perustaa Ristseppälän kylään. Sinne oli keskittynyt kunnan varsinainen liike-elämä ja kehitys näytti jatkuvan samanlaisena. Hän ei epäillyt apteekin kannattavuuttakaan edellyttäen, että se olisi aluksi vapaa verotuksesta.

Haara-apteekin hoitaja, proviisori Aili Kortelainen oli omassa lausunnossaan piirilääkäriä kanssa samaa mieltä. Hän korosti erityisesti Ristseppälän keskeistä asemaa ja parempaa mahdollisuutta sieltä palvella suuria

Hevossaaren ja Kopralan kyliä. Ministeriö suostui 13.11.1934 tehtyyn ehdotukseen. Ensimmäinen ja samalla viimeinen apteekkioikeus Heinjoen apteekkiin annettiin proviisori Aino Heikkoselle 4.4.1935. Hän toimi aluksi edelleen haara-apteekin hoitajana. Saatuaan apteekikirjan 1.8.1935 hän avasi Heinjoen itsenäisen apteekin 3.8.1935 uusissa tiloissa.

Apteekki siirtyi jo ennen itsenäisenä avaamistaan 26.6.1935 kirkonkylästä Ristseppälän kylään, noin 200-250 metriä Ristseppälän pysäkiltä maanviljelijä Matti Näkin taloon. Apteekkiin kuului nyt apteekkihuoneen lisäksi varastohuone, pieni laboratorio, kaksi ulkovarastoa, kellari ja ullakkokomero. Apteekin kalusto oli osittain koivuinen, osittain koivuvanerilla päällystetty. Tiskit ja näytelaatikat teki J. Pellin puusepäntehdas Viipurista. Osa apteekkihuoneen kalustosta samoin kuin varastohuoneen ja laboratorion kalusteet tehtiin Heinjoella. Apteekin laitteistokin oli saatettu ajan tasalle. Tislauslaitetta ei tosin vieläkään ollut, koska tislattu vesi hankittiin Viipurista.

Vuonna 1938 apteekkiin hankittiin entisten säilytysastoiden lisäksi 41 uutta. Tosin apteekin taloudellinen tilanne ei ollut kovin hyvä, koska se sai vuodelle 1939 valtionapua 6000 mk. YH:n aikana 26.10.1939 apteekista otettiin pakkotilauksella lääkkeitä armeijan tarpeisiin. Talvisodan jo syyttyä apteekin irtaimisto evakuoitiin puolustusvoimien toimesta 6.12.1939 Alavudelle. Osa lääkkeistä, kirjanpidosta ja arkistosta hävisi tai turmeltui kuljetuksen ja varastoinnin aikana. Apteekkirakennus irtaimistoinen (apteekin ja apteekkarin kalustot ym.) sekä varastosuoja ja kellari varastoineen tuhoutuivat tulipalossa noin 28.2.1940. Moskovan rauhan jälkeen apteekki siirrettiin 20.6.1940 Pertunmaalle, missä apteekkarin Heikkonen avasi apteekkinsa 24.8.1940.

Suomen apteekkiyhdistykselle 9.10.1940 osoittamassaan avustusanomuksessa apteekkarin Heikkonen toteaa menettäneensä apteekkinsa ja omaisuutensa sodassa ja joutuneensa perustamaan uuden apteekin Pertunmaalle kokonaan velaksi. Apteekkirakennuksen hän joutui korjauttamaan vanhasta mökistä omalla kustannuksellaan kolmen vuoden vuokraa vastaan, kun muutakaan mahdollisuutta ei ollut. Uudessa apteekissä oli apteekkihuoneen lisäksi yhdistetty laboratorio-varastohuone, pieni kellari ja ulkovarasto.

Koonnut: Marja Paakki

Sekulia Heinjoelta 1800-luvulta

Hirviä on nähty Heinjoen kappelissa, niinkuin sanotaan, koko lauma. Näitä jalo- ja harvinaisia eläimiä on pari ammuttu ja kaupunkiin tuotu.

*Lähde: Sanan=Lennätin No: 14
Hirviä Heinjoella ammuttu 4.4.1857*

Kaunista ja lauheaa syksyä on kestänyt maassamme kauan, joka on siitäkin merkilinen, ettei ole ollut tavallisia syksyn myrskyjäkään. Luontokin on vähän ruvennut heräämään talven uneen jo laskettuansa. Niinpä maamme eteläpuolella pihlajat pistävät wesoja, syrenit prittitarhoissa puhkeewat ja kukkasia noukitaan. Heinäjoen kappelissa Wiipurin lääniä Heikkurilan kartanossa poimittiin wiclä lokakuun 13 päiwänä kypsää mansikoita. Täällä Turussa lankei toinen lumi marraskuun 22 ja 23 päiwinä, joka kuitenkin ei pitkään pysynyt. Kolmannen lumen sanotaan tekewän talven.

*Lähde: Sanomia Turusta No: 48
Kypsää mansikoita poimittiin lokakuussa 29.11.1853*

Heinjoen kirkossa on käynyt warkaat menneen kuun 21 päiwää wasten yöllä. Sisään murtaminen on tapahtunut sakastin kaksinkertaisen ikkunan läpi, luultawasti siinä toiwossa, että sieltä olisimat löytäneet rahoja. Onneksi sattui kuitenkin kirkon säästöarkku olemaan tyhjä, ja warkaiden tarkoitus käwi siis mitättömäksi. Ainoa mitä onnistuiwatsaamaan oli eräs peili. Akäpäissään tuosta tyhjästä kirkkoroktekestä he owat

samana yönä warastancet eräästä lähellä olcwasta talosta joitakuuta waattreita.

*Lähde: Ilmarinen
Warkaita kirkossa 3.7.1868*

Siperialainen eläinrutto. Kiwennawan sekä Pyhäristin ja Heinäjoen seurakunnissa on jo viime kuluncen kuun keskipaikoilta saakka raiwonnut kowa eläinrutto, minkä eläinlääkäri Silfwast, joka on saapunut seudulle, on hawainnut tuoksi hirmuiseksi niinkutsutuksi siperialaisceksi eläinrutoksi. Tämän kuun 4:een päiwään saakka on rutto Kiwennawan pitäjässä tappanut 03 hewosta, 57 lehmää ja 30 sikaa, mitä paitsi 10 hewosta, 12 lehmää ja 10 sikaa on sairastanut samaa ruttoa, waan parantunut. Pyhäristin ja Heinäjoen seurakunnissa on ruttoon kaatunut 15 hewosta ja 11 lehmä. Walkjärwellä on laitumelta lähellä Kiwennawan rajaa löydetty 2 hewosta kuoliaina. Myöskin Salmen ja Raudun pitäjissä on rutto kaatanut muutamia hewosia ja lehmiä. Waan mitä wiclä on onnettomampaa, rutto on myös tarttunut ihmisiin, jotka owat olleet korjaamassa pois ja kaiwamassa maahan kuolleita eläimiä. Kiwennawan ja Pyhäristin pitäjissä on ruttoon kuollut 8 ihmistä. Uksi mies oli kuollut semmoisen kärpäsen puremasta, joka luultawasti oli ollut eläinraatoa syömässä. Kärpäsen purema sattui awonaisceen haawaan. Asianomaiset owat käyneet hankkeisin estääksece ruton lewencmistä, ja sen sanotaankin jo olewan wähenemässä päin.

*Lähde: Ilmarinen No: 33
Siperialainen eläinrutto 16.8.1867*

Heinjoelta tammikuun lopulla. Kunnallisissa oloissa ollaan meillä johonkin määrään suoria suomalaisia, mutta tuomarit, ruununwouti ja nimismieskin syytävät meille ruotsinrompotusta asiakirjoissansa. Sitä ne owat tehneet ikuisista ajoista ja tekewät wieläkin kukaties kuinka kauwan. Murisematta on kärsitty kaikki ja kärsittään wieläkin, sillä eihän se meidän häpeämme liene, jos wirkamiehemme eiwät ole isänmaallisia: itse ja tulewainen sukunsa kestäkööt sen tuomion, minkä historia heistä kerran langettaa. Wapauden kello tosin soi pi Suomen kielelle, päästäksensä sen ruotsin kahlehistä, josta pääseekin jalomielisen ruhtinaamme turwissa, mutta walweella tarwitsemme olla, ettei joku muukalaisuuden kalikka tekisi pahoja käänteitä. Emäseurakunnastamme Muolasta on jo kauwan aikaa kuulunut yhtä ja toista murinata kuntahallitusmiesten ilsepäisyydestä y. m. m. Kukaties — saattaa olla ja tapahtua joskus semmoistakin, mutta oma syynsähän se lienee Muolalaisten, kun eiwät pidä asioistansa tarkempaa huolta. Toisin on meillä Heinjokilaisilla: Kunnalliset asiat hoidetaan täällä wallan kiitettävästi ja meillä ei ole mitään murisemisen syytä näissä suhteissa. Suokoon Jumala että

tälläkin taas alkaneella wuodella säilyisi entinen rauhallisuus ja rakkaus kaikissa keskuuksissa! Kirkon rakennuksen tähden on meillä nykyään raskas aika, mutta mielisuosiolla sitäkin kannamme, sillä siitä seuraa pysyväisesti hedelmäksi uusi tiilistä rakennettu Herran-Huone, jossa itse ja lapsemme saawat kuulta taiwaan oppia sekä wuodattaa sydämemme tunteet Luojalle. Tämän wuoden kuluessa toiwotaan jo uuden kirkon walmistuwun, jota kohtaan jokainen seurakunnan jäsen kokee kaikella tawalla welwollisuutensa täyttää. Meillä on jo oma kuntahallitus, oma kansakoulu, oma kirkko ja oma pappimme y. m. m. ominaisuutta, kuten ainakin semmoisella seurakunnalla, joka warustaa itsensä wähän ajan kuluttua ominaiseksi kirkkoherrakunnaksi. Suotawaa olisi, että nykyinen Muolan pitäjä jaettaisiin kahteen nimimiespiiriin, jotta saisimme senkin wirkamiehen kirkollemme, joten pelastuisimme monista turhista kulungeista, turhista reisuista ja tarpeetomista syytöksistä, kuin nykyisen nimismiehen asunto on hajanaisen pitäjän toisella laidalla, wesien takana. — n— i.

*Lähde: Ilmarinen No: 11
Wiestit 7.2.1880*

Yllä: Heinjoen kirkon rauniot vuonna 1974.
Kuvaaja on tuntematon.

Vasemmalla: Juho ja Aino Räikkösen perhe Heinjoen kirkon rappusilla. *Kuva: Kotiarkisto*

Vesi virtaa Taavetinjärvestä Tuokkolanjärveen Lamminojaa pitkin. Kuva: M.P.

Heinjoki -Säätiö

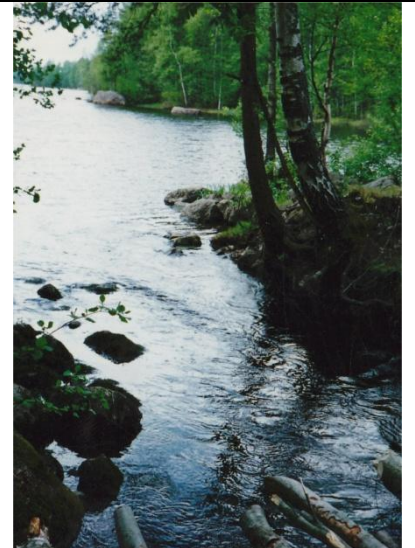
Heinjoki-Säätiön kotisivut ovat osoitteessa:

www.heinjoki.fi

Kotisivuilla on esitelty säätiöllä myynnissä olevia tuotteita, joita voi tilata säätiön asiamieheltä:

Marja Peltoselta

puh. 0400-743 735

Kaltoveden (Vuoksenlahti) vesi virtaa Uitukansalmen kautta Vuokseen. Kuva: Aila Wägg

Tapahtumia

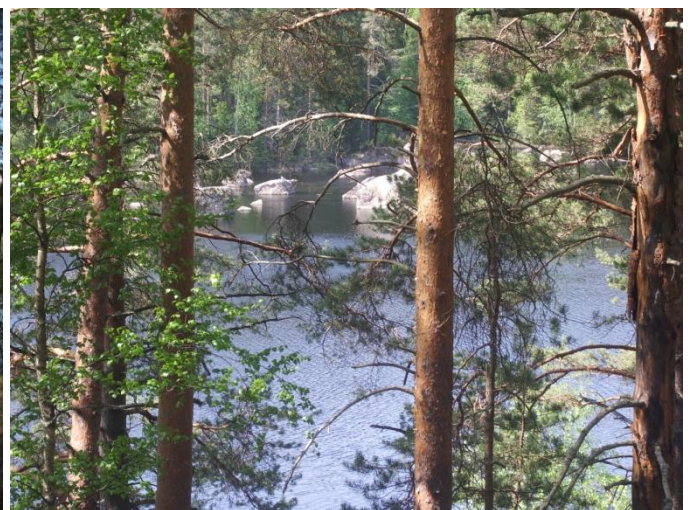
- **Kääntymä-päivä** on 11.9.2011 sunnuntaina klo 12 Pusulan Ahjolassa.
- **Heinjoen kirkonkylän koulupiirin kyläpäivä** on 16.10.2011 sunnuntaina klo 12 Karkkilan seurakuntatalossa.
- **Vuoden 2012 Heinjoki-juhla** on 22.7.2012 Nummella.

Jos haluat, että omaisesi poismenosta ilmoitetaan seuraavan Heinjoki-juhlan jumalanpalveluksessa, olisi varmintaa, että ilmoittaisit siitä itse Heinjoki-Säätiön asiamiehelle, Marja Peltoselle, puh. 0400-743735.

Tuokkolanjärven maisemia toukokuussa 2010

Tuokkolanjärven pohjoisosaa
Kuva: Heikki Nikkonen

Kuvattu Tuokkolanharjulta eli "Pikku Punkaharjulta" Tuokkolanjärvelle
Kuva: Marja Paakki

Juhlaruno

Heinjoen pitäjän 10-vuotismuistojuhlaan 1.8.1954

Ristseppälän hovin navetan rauniot kesällä 2008.

Akvarelli: Marja Paakki 2011

Kymmenen vuotta ajan on kulkenut saatto,
siitä kun jätimme Heinjoen heleät tienoot.
Ikuisen rauhan on saanut moni Taatto,
soikoon kummullaan keväiset tuulet vienot.

Monta on äitiä, siskoa, veljeä, lasta
täälläkin Vihdissä lähtenyt luokse Herran,
vaikka on Heinjoen kotoiseen multaan vasta
toivonut saavansa viimeisen leponsa kerran.

Kymmenen vuottako siitä on kulunut vasta?
Niin paljon sentään on raivattu, uutta luotu.
Heinjoen miehet tulevaisuuteensa luottain
peltonsa kyntää, kun rauha on taasen suotu.

Ei toivomme sammu, ei päämme painua saata,
ei murhe ja huoli mielemme laatua paina.
Me elämän luomme, se nähty on taasen,
me kestämmme murheen – on keestetty aina.

Toivomme elää! On uskomme vieläkin varma,
et' aurinko paistaa heleän heimomme tiehen,
vaikk' välillä mieli on musta ja elämä harmaa,
niin vaiva ja työ luo pojista sitkeän miehen.

Heinjoen nuoret, vaalikaa muistoa kodin,
Teidät on kohtalo vieraille konnulle tuonut.
Karjalan kansa ei sorru töin, ei sodin,
kun Herra on sille ankaran elämän luonut.

Kauko Jaarinen